

Utvärdering av psykoterapeutprogrammet

Uppdrag och sakkunniggrupp

Sakkunniggruppen (se sammansättning nedan) har haft i uppdrag att utifrån Lunds universitetsgemensamma kriterier för kvalitetssäkring och med stöd av Samhällsvetenskapliga fakultetens anvisningar och instruktioner¹ utvärdera Psykoterapeutprogrammet vid Samhällsvetenskapliga fakulteten. I uppdraget ingår att lyfta lärandemiljöns och utbildningens/utbildningarnas styrkor, utmaningar och utvecklingsmöjligheter.

Inför utvärderingen gavs de sakkunniga tillgång till en LU-Box med ett stort antal dokument från fakulteten och institutionen, inklusive institutionens självvärdering och en inläga från studenterna.

Den 25 maj 2022 genomfördes ett platsbesök (se program i bilaga).

Följande personer har ingått i sakkunniggruppen:

- Rolf Holmqvist, professor emeritus i klinisk psykologi, Linköpings universitet
- Maria Jannert, universitetsadjunkt, Linköpings universitet
- Bengt E Westling, docent i klinisk psykologi, Institutionen för psykologi, Uppsala universitet (ordförande i sakkunniggruppen)

Samtliga sakkunniga är leg psykologer, leg psykoterapeuter samt psykoterapihandledare och har lång klinisk yrkeserfarenhet som psykoterapeut.

Utlåtandet inleds med en analys av psykoterapeutprogrammet utifrån de elva kvalitetskriterierna som fastställts av Lunds universitet (styrkor, utmaningar, reflektioner och rekommendationer). Utlåtandet avslutas med våra sammanfattande synpunkter och centrala rekommendationer.

---

¹ Arbetsdokument inför pilotutvärderingar: "Anvisningar och rutiner för utbildningsutvärdering med externa sakkunniga vid Samhällsvetenskapliga fakulteten", version 2018-11-16, samt "Utbildningsutvärdering vid Samhällsvetenskapliga fakulteten: Instruktioner till sakkunniga", version 2018-11-28.

Utbildningarnas främsta styrkor och utmaningar, samt sakkunniggruppens reflektioner och rekommendationer

1. Att de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och examensmål

Utbildningsplaner och kursplaner

Kursplanerna beskriver lärandemålen på en hög abstraktionsnivå. Ett exempel är formuleringen ”visa fördjupad kunskap om (terapiformens namn, KBT/PDT/FAM) och hur denna kan omsättas i det psykoterapeutiska arbetet”. Bedömaregruppen anser att kursernas lärandemål i högre grad bör vara konkretiseringar av de mer allmänna examensmålen i utbildningsplanen. Idag är ett flertal skrivningar i utbildningsplanen (examensmål) och i kursplanen (lärandemål) identiska. Exempelvis ingår skrivningen ”skapa och vidmakthålla en god professionell (psyko)terapeutisk relation i mötet med en klient/ klienter” i såväl i utbildningsplanen som i kursplanerna för kursen Psykoterapeutiskt arbete under handledning (15 hp). Även olika kursplaner har vissa identiska formuleringar vad gäller kursmål. Se t.ex. kurserna teoretisk bas (7 hp) och Psykoterapeutiska teorier och metoder (30 hp) och punkterna 1 och 3 under rubriken Värderingsförmåga och förhållningssätt. Kursplanens lärandemål blir därmed inte den önskade konkretiseringen av examensmålen i utbildningsplanen. Önskvärt vore att målen för Psykoterapeutexamen i utbildningsplanen i betydligt större utsträckning bryts ner till mer konkreta lärandemål i kursplanerna.

Utbildningen har arbetat fram en matris som illustrerar i vilka kurser de nationella examensmålen examineras. Matrisen verkar inte vara helt uppdaterad och vi tror att det kan vara till hjälp i det fortsatta utvecklingsarbetet att titta igenom matrisen för att säkerställa att, och på vilket sätt, samtliga examensmål täcks. Vid en sådan översyn skulle man också kunna bryta ner de olika examensmålen i konkreta lärandemål. För att sedan koppla undervisningsmoment och examinationer till dessa lärandemål, s.k. konstruktiv länkning (constructive alignment). Därmed skulle det lättare kunna bedömas om studieresultaten motsvarar lärandemål och examensmål. Detta lyfts även som ett utvecklingsområde i självvärderingen – att tydligare ”koppla examinationer till kursmål” och att det idag är otydligt ”vilka kursmål den enskilda tentan reflekterar...”. Vi uppfattar att detta arbete är pågående och tycks i många delar av utbildningen fungera på ett bra sätt. Detta framgår däremot inte helt tydligt i de formella utbildningsdokumenten och vi tror att en sådan genomlysning och uppdatering skulle kunna ge en bättre överensstämmelse mellan utbildningens faktiska innehåll och dess dokument.

Kursen psykoterapeutiskt arbete under handledning (15 hp)

Inom KBT-inriktningen har kursplanen exakt samma skrivning under lärandemålen *Färdighet och förmåga* samt *Värderingsförmåga och förhållningssätt*. Det har påtalats för studierektor inför mötet och förklarats med att det är ”ett administrativt misstag när kursplanerna lades över i UBAS...vilket rättats till”. Misstag sker av och till i alla verksamheter. Men den fråga som väcks, när det tagit lång tid innan felet uppdagades (kursen fastställdes 2020-12-08), är hur aktivt kursplanerna används i undervisningen på utbildningen. Fungerar kursplanen som ett reellt styrdokument för undervisning och examination?

På kursen ingår olika antal timmar och olika stora handledningsgrupper för de tre inriktningarna.

- KBT-inriktningen har 180 timmar grupphandledning med 3 - 4 deltagare samt 10 timmar individuell handledning. Kursen innehåller även tre delkurser. Lärandemålen är dock identiska för de tre delkurserna.
- PDT-inriktningen har 180 timmar grupphandledning samt 10 timmar individuell handledning. Gruppstorlek framgår ej av kursplanen men är enligt de uppgifter vi fått 3 - 4 deltagare.
- FAM-inriktningen har 200 timmar grupphandledning med 6 - 8 deltagare i grupperna. Inriktningen är systemteoretisk par- och familjeterapi enligt kursplanen.

Med så stora grupper som inom FAM-inriktningen förefaller det svårt att kunna ge varje enskild student specifik återkoppling på sitt psykoterapeutiska arbete vid varje handledningstillfälle. Även om handledningen har mer tid vid varje träff så är mängden handledningstimmar i gruppen bara marginellt större än för de andra inriktningarna. Effekten blir rimligen betydligt mindre handledning/återkoppling på det egna psykoterapeutiska arbetet inom FAM-inriktningen jämfört med inom PDT- och KBT-inriktningen som även har individuell handledning.

Inom KBT-inriktningen är kursen uppdelad i olika delkurser. Det kan då vara en fördel om det finns specifika lärandemål för de olika delkurserna. Om det är möjligt att i den individuella handledningen välja fördjupning inom en specifik KBT-terapi, kan studenten, i dialog med kursansvarig och handledare, själv utveckla en kursplan.

Kursen Psykoterapeutiska teorier och metoder (30 hp)

Aktuell kurs är uppdelad i fem delkurser, dels utbildningsterapi, dels kurser som fokuserar på psykoterapeutiska färdigheter. Innehåll och lärandemål anges dock gemensamt för samtliga fem delkurser. Det torde leda till svårigheter för kursansvarig när det gäller att kunna koppla olika examinationsuppgifter för de olika delkurserna till specifika lärandemål. En rekommendation är att dela upp denna stora kurs i olika kurser med specifikt innehåll och egna lärandemål. Därmed skulle måluppfyllelsen bättre kunna säkerställas för de olika kurserna.

Redogörelse för och analys av examinationsformer

Förekommande examinationsformer är enligt självvärderingen salstentor, skrivuppgifter (vanligen hemprov, essäer och behandlingsrapporter) färdighetsprov i handledningen samt s.k. färdighetsseminarier. I beskrivningar av examinationsformerna framgår dock inget om hur examinationen är utformad under färdighetsseminarierna. Vi får bilden att dessa företrädesvis är just färdighetsseminarier utan uttalade examinationsinslag.

Ett vanligt sätt att närma sig frågan om examinationsformer på människovårdande yrkesutbildningar är George Millers hierarkiska pyramid med beskrivningar av olika kompetensnivåer (Miller, 1990; Muse & McManus, 2013; Rayson m.fl., 2022). Exempel på examinationssätt på Lunds psykoterapeutprogram för varje nivå ges nedan.

Nivå 1: Har den studerande tagit till sig relevant kunskap?

På denna första nivå kontrolleras faktabaserade kunskaper. Salstentamina är därmed en passande examinationsform. Den bild vi får av underlaget, och som bekräftas av studierektor under platsbesöket, är att sådana enbart förekommer på termin 1 på KBT-inriktningen men då får studenterna ha med sig all kurslitteratur. Det är ett upplägg som försvårar möjligheten att kontrollera om studenter tagit till sig

basala faktakunskaper. På PDT-och FAM-inriktningen finns inga examinationer på denna nivå vilket vi ser som en svaghet. I självvärderingen framgår även en insikt om denna svaghet (sid 7).

Nivå 2: Vet den studerande hur han/hon ska tillämpa kunskapen?

Här finns ett flertal goda exempel inom alla tre inriktningar. Företrädesvis hemskrivningar (fallrapporter, essäer etc.) där studenten får tillämpa kunskaper på kliniska psykologiska problem. Hemskrivningarna följs vanligen upp med seminarier där de diskuteras och ”försvaras”.

Nivå 3: Kan den studerande demonstrera dessa kunskaper?

Videospelade standardiserade rollspel där studenten demonstrerar olika kliniska färdigheter är här tillämpligt (se t.ex. Liness m.fl., 2018 för beskrivning av upplägg). Det som möjligen skulle kunna hänföras till denna nivå är färdighetsseminarierna. Som tidigare nämnts kan inte sakkunniggruppen finna något underlag som beskriver hur examinationen går till på dessa. Inte heller omnämns de i olika examinationsunderlag för de olika inriktningarna utan enbart i självvärderingen. Möjligen är det seminarier som innehåller rollspel med olika terapeutiska färdigheter utifrån instruktioner och där läraren återkopplar på dessa men där prestationerna inte formellt examineras enligt fastställda kriterier. En bra ansats till examination av denna nivå som kan vidareutvecklas är familjeterapiinriktningens filmade intervjuer med barn.

Nivå 4: Kan den studerande tillämpa psykoterapeutiska färdigheter och diagnostiska färdigheter i klinisk verklighet?

Den sista och mest avancerade kunskapsnivån examineras primärt under den handledda psykoterapin. Efter två terminers gruppundervisning byter den studerande handledare på KBT-inriktningen men så förefaller inte vara fallet inom PDT- och FAM-inriktningen. För de studerande kan det vara viktigt att få erfarenhet av olika handledare. Det är därför angeläget att man, när det är möjligt, erbjuder handledning av olika handledare. Vi uppfattar det som att så även sker inom alla tre inriktningar men på lite olika sätt. Hur det sker skulle kunna uttryckas tydligare i styrdokumentet. Överlag framgår det inte heller av underlaget hur det som handledaren bedömer, t.ex. kompetens enligt ACCS (Assessment of Core CBT Skills; Muser, m.fl., 2017), är kopplat till eller kalibrerat mot de olika lärandemålen. ACCS är ett bra instrument för formativ bedömning men skalan är inte specifikt kopplad till olika lärandemål.

För PDT- och FAM-inriktningen används ännu inga etablerade skattningsskalor men det framgår av självvärderingen att ”ett pågående utvecklingsarbete” finns för att ”hitta olika färdighetsmallar för var och en av inriktningarna”. Önskvärt är att det arbetet påskyndas men vi är medvetna om svårigheten med att hitta valida och reliabla skalor inom dessa psykoterapiinriktningar som är generiska för terapiformerna (Barlow & Brown, 2020). De som finns är ofta utvecklade för specifika varianter av psykodynamisk terapi (t.ex. Mentaliseringsbaserad terapi; Karterud m.fl., 2013). Beträffande FAM-inriktningen (som har systemteoretisk inriktning enligt kursplanen för handledningen) finns möjligen skalor att tillgå och som kan övervägas (t.ex. the Systemic Family Practice – Systemic Competence Scale; Butler m.fl., 2020).

Om examinationsformerna differentieras behöver då även undervisningsmetoderna anpassas så de ger studenterna goda möjligheter att erhålla de kompetenser som examineras. I litteraturen finns förslag på vilka undervisningsmetoder som studenter upplever som de bästa för att tillägna sig olika färdigheter (se t.ex. Bennett-Levy, m.fl., 2009). En väg kan vara att utveckla färdighetsträningen via videobandade rollspel med återkoppling. Detta föregått av kliniska demonstrationer av de olika psykoterapeutiska färdigheter/kompetenser som skall rollspelas. Olika psykoterapiinriktningar behöver finna sina

metoder för färdighetsträning men vi menar att den hantverksmässiga delen av utbildningen behöver förstärkas. Det är även vad studenterna och lärarkollegiet önskar mera tid för.

Progression inom utbildningen

Utbildningen har i stort ett genomtänkt upplägg där mer komplexa färdigheter lärs ut under senare terminer och med mer avancerade examinationer termin för termin. Vid platsbesöket lyfter kursansvariga och lärare tydligt progressionen och det framkommer att de har detta i fokus när de lägger upp utbildningens olika moment, vilket är en styrka. Den kurs där progressionen är oklar, utifrån underlaget, gäller den handledda psykoterapin. Det förefaller som att samma lärandemål gäller för termin två som för termin sex.

Vetenskapliga arbetet

När det gäller det vetenskapliga arbetet har man valt att göra det möjligt att ersätta empiriska studier med sammanställningar av forskningsrapporter. Det främsta skälet verkar vara att det kan vara svårt, och kosta pengar, att få etik tillstånd för nya och mindre studier i kliniska sammanhang. Forsknings-sammanställningar har utan tvekan värde för att lära studenter att få en kritisk överblick över ett forskningsområde. De ger emellertid inte samma erfarenhet av att utföra praktiskt arbete i form av datainsamling, analyser och tolkningar som egna empiriska studier kan göra. Ett sätt att komma runt frågan om etik tillstånd är att i större utsträckning inbjuda studenter att delta i pågående projekt, och att planera projekt så att mindre delar kan göras av psykoterapeutstudenter. I självvärderingen nämns även att systematiska litteraturoversikter ökar alltmer som examensarbeten. Problem med dem kan vara att de "tenderar att beskriva och sammanfatta befintlig kunskap snarare än att tillföra ny kunskap".

2. Att utbildningen sätter studenters lärande i fokus

Bilden som ges av olika underlag är att det finns ett tydligt fokus på att sätta studenternas lärande i fokus och den lilla studentinlagen stöder detta. Det som däremot inte framgår lika tydligt är ett mer studentcentrerat lärande där studenterna själva får identifiera sina behov av kunskap och visa på förmåga att självständigt söka kunskap vilket är ett examensmål ("Visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att fortlöpande utveckla sin kompetens").

Detta blir en viktig färdighet eftersom studenterna får legitimation att självständigt bedriva vård inom hälso- och sjukvård direkt efter utbildningen. Vi saknar i underlaget tankar kring hur lärosätet skulle kunna arbeta för att göra studenterna mer självständiga i denna aspekt. Det finns ett exempel i texten kring litteratur där studenterna efterfrågar nyare litteratur och utbildningen ber om förslag. Där är ju en annan ingång - att lära studenterna färdigheter kring att självständigt söka litteratur så att de har denna kompetens med sig ut i sitt arbete som terapeuter och därmed själva kan arbeta vidare med att hålla sig uppdaterade med forskning etc. även efter avslutad utbildning.

3. Att utbildningen vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Publikationslistan visar att inom kursledningen finns aktiva forskare inom KBT- och PDT-inriktningen. Så är inte fallet inom FAM-inriktningen där studenterna drabbas av att det inte sker nå-

gon pågående forskning inom detta område på institutionen. Det innebär att aktuell forskning inte blir levande för studenterna på det sätt som den kan bli om det finns aktiva forskare i huset. Forskare som, i princip, kan säga att ”i förra veckan fann vi att ...”. För att inriktningen ska ha möjlighet att fortleva krävs det antagligen att institutionen bidrar till att skapa förutsättningar för forskning inom området. Forskare inom angränsande områden skulle möjligen kunna bidra genom att införa familjeperspektiv i studier som primärt fokuserar på individuell behandling. I sammanhanget kan nämnas att Linköpings universitet nyligen tagit beslut om att lägga ner FAM-inriktningen. De skäl som anförts till nedläggningen, av ansvariga för inriktningen vid lärosätet, är att utbildningen inte bedrivs inom ramen för en forskningsmiljö samt har en stor andel gästlärare till följd av svårigheter att rekrytera tillsvidare anställd personal med adekvat kompetens till inriktningen. Situation förefaller vara liknande för FAM-inriktningen vid Lunds universitet. Det är alltså angeläget att utbildningsledningen redan nu vidtar åtgärder mot dessa svårigheter.

Synpunkter kring utbildningsplanen och kursplaner återfinns huvudsakligen under punkt 1 och 8. De synpunkterna är även av relevans för denna punkt. Beträffande litteraturen återspeglar den i stort psykoterapeutiska metoder som vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet. Den behöver dock ses över då den inte alltid återspeglar den senaste utvecklingen inom området samt i litteraturlistorna anges ibland gamla utgåvor av centrala böcker. Studenterna påpekar även i sin inlägga att litteraturen är ”föråldrad”.

Beträffande kursen Vetenskapligt arbete problematiserar vi under punkt 1, rubriken Vetenskapligt arbete, att en litteraturöversikt uppfyller lärandemålet ”genomföra ett vetenskapligt arbete”. Dessa synpunkter är även av relevans för denna punkt.

4. Att undervisande personal, inklusive handledare, har ändamålsenlig ämnesmässig, högskolepedagogisk, ämnesdidaktisk och övrig relevant kompetens, samt att lärarkapaciteten är tillräcklig

Det uttrycks i studenternas inlägga att ”kursledare har alldeles för lite tid” vilket de hänför till ”resursbristen som verkar råda”. Resursbrist uttrycks även i självvärderingen – ”En utmaning är att få begränsade resurser gällande kursledning och administration att räckas för de anpassningar som ibland krävs.” Det är svårt för sakkunniggruppen att ha åsikter i denna fråga. Det skulle behövas kompletterande underlag för det. Exempelvis uppgifter om uttag av övertid samt lärares skattningar av arbetsbelastningen. Vi kan dock konstatera att utifrån underlaget upplever såväl studenter som lärare resurserna som för begränsade. Studierektor uttrycker vid platsbesöket att tiden räcker till för undervisning men inte alltid fullt ut till administration och till uppdatering av styrdokument.

En styrka är att utbildningen har många externa lärare knutna till utbildning med olika former av spetskompetenser. Självvärderingen lyfter dock även ett möjligt problem med det. Att det ”försvårar samordning och delvis undergräver kontinuiteten i läraryrket” när 70 % av läraryrket inte är anställda på institutionen. Sakkunniggruppen instämmer därför med den ambition som uttrycks i självvärderingen – att öka andelen fast anställda lärare som är forskningsaktiva. Det finns nämligen en risk för att utbildningen blir mindre sammanhängande om den i alltför hög grad blir en föreläsningsserie med externa föreläsare som berättar om sitt specialområde.

Studenterna lyfter att ”vissa lärare har stor klinisk erfarenhet” och är ”engagerade” men menar att den pedagogiska kompetensen kan variera. Det kan möjligen åtgärdas med att erbjuda externa lärare pedagogisk utbildning men kan även vara något som får accepteras till viss del. Klinisk kompetens och er-

farenhet kan ibland vara viktigare än pedagogisk kompetens på en yrkesutbildning och det är då helt naturligt att den pedagogiska kompetensen varierar.

Det uttrycks i underlaget att ”merparten av lärarkåren har genomgått olika högskolepedagogiska kurser”. Det kan tyckas något lågt mot bakgrund av att universitetet kräver att alla tillsvidareanställda lärare vid universitetet skall ha pedagogisk skicklighet (minst fem veckors högskolepedagogisk utbildning är en del i det). Det är därför önskvärt om lärare, som saknar pedagogisk kompetens, ges möjlighet till pedagogisk kompetensutveckling och att en plan upprättas för hur varje lärare ska ges förutsättningar till det. Det framgår inte av underlaget hur många i lärarlaget som är meriterad som Excellent lärare. Eftersträvansvärt är att åtminstone en person i utbildningens lärarlag (kollegium) har den kompetensen.

5. Att utbildningen skall vara relevant för studenterna samt svara mot samhällets behov

Samhället har ett stort behov av fler legitimerade psykoterapeuter. Inte minst mot bakgrund av stora pensionsavgångar inom kåren under de närmaste åren. Universitetet antar 96 studenter vart tredje år – ett imponerande antal. Positivt är även att en yrkeslivsrepresentant finns med i ledningsgruppen samt samarbeten finns med Region Skåne vad gäller utbildning och forskning. Vi upplever även att självvärderingen på ett bra sätt reflekterar kring utbildningens relevans för studenterna. Studenterna har olika yrkesbakgrunder, olika förkunskaper samt varierande studievana vilket kan vara utmanande att hantera för utbildningsledningen.

Inga uppgifter finns däremot i självvärderingen om studenternas anställningsbarhet efter utbildningen. Det torde vara av värde att undersöka och få svar på frågor som om den skiljer sig mellan de tre inriktningarna, exempelvis hur många som får arbete där legitimation som psykoterapeut krävs eller är meriterande vid tjänstetillsättningen. Även om samtliga redan vid antagningen torde ha ett arbete där de kunskaper som förmedlats inom utbildningen är relevanta.

Studenterna lyfter i sin inlagga under denna punkt att ”balansen mellan teori och hantverk” är sned. Att de får lära sig för lite om ”när” och ”hur” olika psykoterapeutiska interventioner används. Det kan delvis förklaras av att studenterna som varit delaktiga i upprättandet av inlagan läser på termin 2 (PDT och KBT) och att mer tillämpade inslag ligger längre fram i utbildningen. Samtidigt bör studenternas påpekande tas på allvar och att det beaktas att det även under tidiga terminer finns tydliga kopplingar mellan teori och praktik i undervisningen. Noterbart är att även i kursutvärderingar efterfrågas mer ”färdighetstränande moment” enligt självvärderingen. Något som kan tyda på att den upplevda obalansen ”teori och hantverk” inte enbart förekommer på de inledande terminerna.

Avslutningsvis en reflektion kring samhällets behov. I vissa avseenden kan det vara så att universiteten ligger före samhället utanför och arbetsmarknadens aktuella behov. Det är därför önskvärt med en viss ”akademisk frihet” i bemärkelsen att universiteten ska kunna utbilda och forska i även sådant som idag inte är samhällets/arbetsmarknadens aktuella behov. Ett exempel är transdiagnostisk och processbaserad psykoterapi som arbetsmarknaden idag inte uttalat uttrycker behov av, men sannolikt kommer att göra så inom en inte alltför avlägsen framtid.

6. Att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Det finns i självvärderingen flera goda exempel på att utbildningen anpassas efter studenternas utvärderingar. Rapporten lyfter också på ett bra sätt svårigheterna med att studenterna har olika akademisk bakgrund och olika kunskapsnivå vilket gör det omöjligt att optimalt anpassa till alla. Det framhålls också en hel del kring stress och det blir en viss spänning mellan att utbildningen båda beskrivs som för stressande och att delar är på för låg nivå. Det är sannolikt omöjligt att göra en nivå som passar alla och här blir en viktig uppgift för utbildningen att fokusera på måluppfyllelse men att också ge möjligheter till att bredda och fördjupa utifrån studenternas egna behov. Något som går väl i linje med examenmål rörande självkänedom och förmåga att identifiera egna behov av ytterligare kunskap. Överlag anser vi inte att det faktum att en del studenter lyfter att det är för stressigt enbart behöver vara ett problem kopplat till utbildningens nivå. Det kanske snarare går att förstå utifrån att det är utmanande att hantera både arbete och utbildning parallellt. I synnerhet då det inte är helt ovanligt att många studenter arbetar mer än 50 % vid sidan av studierna på psykoterapeutprogrammet.

En upplevelse som framkommer i studentinlagen är att ”kurserna upplevs vara ganska satta, med lite utrymme för förändring.” Möjligen är det så att studenterna inte fullt ut förstår att de synpunkter de lämnar inte kan få utslag på aktuell kursomgång utan först nästa gång kursen ges. Det framkommer inte tydligt av självvärderingen om det inför varje kursstart ges information om vad tidigare kursutvärdering visat och vilka eventuella förändringar som skett på deras kurs utifrån det. Om så ej sker kan det vara en bra rutin att införa vilket kan ge en ökad förståelse för studenternas eget inflytande på utbildningen och därmed ett ökat ansvarstagande.

Det framgår av studenternas inlaga att de själva inte upprättat den då ”studentrepresentanterna inte haft tid att skriva denna inlaga”. Den har därför sammanställts av vice ordförande för Samhällsvetarkåren som intervjuat två studenter på utbildningen – en student på KBT-inriktningen och en student på PDT-inriktningen. Däremot har ingen från FAM-inriktningen önskat medverka. Sakkunniggruppen framförde önskemål om att även någon student från FAM-inriktningen skulle närvara. Det visade sig dock att inga studenter överhuvudtaget dök upp vid platsbesöket under punkten ”studenter”. Vi fick därmed inga möjligheter att mer direkt inhämta studenternas synpunkter rörande utbildningen. Sammantaget ger det en bild av att ansvarstagandet för den egna utbildningen är lågt bland studenterna. Att det möjligen inte finns ett ”vi-tänkande” där studenterna och lärare arbetar mot ett gemensamt mål utifrån olika roller på utbildningen. Ledningen för utbildningen kan därför behöva reflektera över hur ett större ansvarstagande för utbildningen formas hos studenterna. En god inspirationskälla i det arbetet kan vara boken ”Engaging students as partners in teaching and learning: A guide for faculty” (Cook-Sather m.fl., 2014).

Vi fick vid platsbesöket bilden att ledningen för utbildningen var ytterst angelägen om att inte styra vilka studenter som skulle representera utbildningen vid platsbesöket eller på något annat sätt påverka kårens arbete rörande studentmedverkan vid platsbesöket. Det är positivt men sannolikt kan dock ledningen i större utsträckning behöva motivera studenterna till deltagande vid platsbesök och understryka hur viktig deras medverkan är för att sakkunniga ska kunna få en så välgrundad bild som möjligt av utbildningens styrkor och svagheter. Kanske det är av extra vikt på ett yrkesprogram som psykoterapeutprogrammet där studenterna sannolikt har ett större engagemang för olika frågor på sin arbetsplats. Detta innebär inte att påverka eller försöka styra kårens arbete.

7. Att en ändamålsenlig och för alla tillgänglig studie- och lärandemiljö med välfungerande stödverksamhet föreligger

Utifrån olika underlag ges bilden att institutionen har bra strukturer för olika stödverksamheter och att de samlas som ett team vilket är en styrka. Vi fick även vid platsbesöket information om att en studievägledare skulle knytas mer direkt till utbildningen och att studievägledaren kommer att få lite speciell utbildning kring att arbeta med just denna utbildning. Det låter som en mycket klok, och lite innovativ idé, utifrån att detta är en studentgrupp vars behov kopplat till studievägledning skiljer sig från vad studievägledarna brukar möta. Studentgruppen är yrkesarbetande och äldre än de flesta universitetsstudenter. Många av frågorna handlar om att kombinera studier med arbete, stress kopplat till detta samt att utforma individuella anpassningar kopplat till familjebildning, arbete mm. En studievägledare med kompetens inom dessa områden skulle också kunna vara en avlastning för programledningen som nu behöver hantera dessa frågor.

Det framgår inte av underlaget om utbildningen har en studentförening som anordnar träffar. En sådan förening skulle kunna öka tillhörigheten till institutionen och utbildningen. Andra stöd för att bygga tillhörighet ("team-känsla") kan vara gemensamma aktiviteter termin 1 på en kursgård med övernattnings- och "lära-känna-varandra" aktiviteter. Det uppfattas positivt av studenter på andra psyko-terapeutprogram.

8. Att en kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen sker

Nuvarande struktur sedan VT 2001

Under denna punkt beskriver rapporten en hel del om studenternas utveckling, vilket vi inte tycker är riktigt samma sak som att utbildningen utvecklas och håller sig "up to date". Men om vi håller oss till området som självvärderingen skriver om här så framkommer det tydligt att kursledningen lär känna studenterna och att detta gör att de har en bra koll på studenternas utveckling och progression. Det vi saknar är en reflektion om rättssäkerhet, exempelvis vikten av anonyma examinationer när kursledningen och lärarna blir bekanta med studenterna.

Vidare framgår av självvärderingen att psyko-terapeutprogrammet "haft sin nuvarande struktur sedan hösten 2001" men att år 2015 genomfördes en förändring av kursen *Vetenskapsteori och forskningsmetodik* utifrån UKÄ:s utvärdering. Vi anser att utbildningsplanen och kursplanerna behöver uppdateras utifrån de marginella utvecklingar som skett sedan år 2001. De har den utformning som var vanlig på psyko-terapeutprogram runt millennieskiftet. Många lärosäten har gått mot mer specifika kursplaner. Exempelvis vore det önskvärt att kursplanen *Psyko-terapeutiska teorier och metoder* (30 hp), som löper över hela utbildningen, delas upp i flera kurser som avslutas varje termin och även får mer specifikt innehåll. En uppdelning som kunde ligga nära indelningen av de fem delkurserna men ha specifika lärandemål. Exempelvis att en kurs som berör "basfärdigheter i KBT" då också har lärandemål kopplade till basfärdigheter/grundläggande färdigheter istället för de mer generella skrivningarna i nuvarande kursplan. Den problematik som lyfts fram i självvärderingen, att "...relationen mellan examensmål, lärandemål och delkurser och deras examinationer kan vara svår att överblicka" (sid 5) skulle därmed åtgärdas. Det finns fördelar med mer allmänna skrivningar i kursplaner, så som att kursansvarig kan göra förändringar utan att det strider mot kursplanen. Men samtidigt ger allmänna skrivningar liten vägledning för kursansvarig vid kursupplägg.

I självvärderingen poängteras vidare att "...kursplanerna [...] skiljer sig något mellan de tre inriktningarna för att spegla deras olikheter gällande både teori och metod".

Bedömargruppen uppfattar det dock som att skillnaderna i kursplanerna mellan de olika inriktningarna ofta inte skiljer sig åt överhuvudtaget eller enbart i mindre utsträckning. Att det i många fall endast är terapinamnet som bytts ut i de olika kursplanerna men att det i övrigt inte finns några direkta skillnader. Vi anser att det är önskvärt att skrivningarna i kursplaner i högre grad differentieras mellan de olika inriktningarna så de centrala lärandemålen för de olika inriktningarna bättre fångas upp. Mer specifika lärandemål gör det även enklare att se vad som succesivt behöver utvecklas i kursplanerna.

Egenterapin

Examensmålet "visa förmåga att fortlöpande utveckla självkänedom och empatisk förmåga" examineras genom kursen Egenterapi, och enligt den matris som utbildningen sammanställt examineras detta mål enbart i denna kurs. Som ovan nämnts föreslår sakkunniggruppen att matrisen ses över. Vi tror att detta mål även berörs inom andra kurser, kanske främst inom det handledda patientarbetet. Vi ser det också som angeläget att fundera kring hur momentet/kursen på ett rättssäkert sätt säkerställer måluppfyllelse avseende "att fortlöpande utveckla självkänedom" och att det utifrån nuvarande dokument kring egentherapie inte är helt tydligt hur den är en del av studentens process mot större självkänedom samt på vilket sätt den examineras.

Av utbildningsplanen framgår att egentherapie (utbildningsterapi) omfattar 50 timmar som studenten själv bekostar. Statliga utbildningar skall vara helt kostnadsfria enligt högskolelagen fränsett mindre utlägg. Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) har även påtalat det i ett yttrande (beslut 2017-12-15, reg nr: 243-1048-17):

"När det gäller praktik och verksamhetsförlagd utbildning som inte är förlagd inom universitetet ska universitetet betala de kostnader som praktikanordnaren kräver (tillsynsbeslut, reg. nr 31-2281-01). Egentherapie är enligt Stockholms universitet en del av utbildningen som förlagts till annan plats än högskolan. Eftersom utbildningen inte kan genomföras utan att arvode betalas till psykoterapeuten, och alltså är en kostnad som är nödvändig för att genomföra utbildningen, bör den bäras av universitetet".

Mot bakgrund av ovanstående beslut menar vi att det är viktigt att utbildningen beaktar kostnader för momentet så att det går i linje med kostnadsfri utbildning. En annan aspekt på kostnaderna för egentherapie är att krav på sådan som betalas av studenterna själva kan innebära en social snedrekrytering till utbildningen.

Idag finns inga föreskrifter från Socialstyrelsen där egentherapie krävs, vilket hävdas i utbildningsplanen samt i samtliga tre kursplaner för kursen Psykoterapeutiska teorier och metoder. När vi påtalat detta för ledningen för utbildningen har de även klargjort i mail att "denna felaktighet rättas till (formuleringen tas bort) i samband med att våra kursplaner uppdateras inför nästa utbildningsomgång."

Sammanfattningsvis föreslår vi att andra utbildningsinslag än egentherapie övervägs, alternativt att egentherapie tydligare beskrivs och examineras som en del av självkänedomsutvecklingen, för att nå lärandemålen i examensförordningen. Vi är medvetna om att det finns olika traditioner i denna fråga. I flera KBT-utbildningar finns exempel på andra metoder för fördjupad professionell självkänedom och självreflektion. Även inom familjeterapiutbildningar förekommer alternativ till sedvanlig egentherapie såsom familjerekonstruktion. Om egentherapie, i mer traditionell bemärkelse, behålles inom några inriktningar bör kostnadsfrågan samt lämplig och rättssäker examination diskuteras.

9. Att internationalisering och internationella perspektiv främjas i utbildningen

Kurslitteraturen är i stor utsträckning internationell inom alla inriktningar. Huvuddelen av litteraturen kommer från USA och England. Studenterna får därmed en god inblick i den internationella utvecklingen inom området. Även internationella föreläsare förekommer. Men det är också viktigt att studenterna får lära sig att värdera hur metoder som utvecklas i andra kulturer, t.ex. USA, kan göras användbara i det svenska samhället samt anpassas för olika kulturer i det idag multikulturella Sverige. Vi saknar generellt lärandemål i kursplanerna som tar upp anpassningar av psykoterapi för olika kulturella grupper. Möjligen är det ett resultat av att kursplanerna skrevs innan Sverige blev det multikulturella samhälle det idag är. Inom den internationella psykoterapi är detta ett växande område ("Cultural adaptation of psychotherapy"). I ett internationellt perspektiv är det mycket ovanligt att traditionell egenerapi ("Personal therapy") ingår som en obligatorisk kurs på KBT-utbildningar. Inom KBT har denna lärandemetod ersatts av andra former av personliga erfarenheter av terapiformen ("Personal practice"). Däremot är det vanligt med egenerapi i många andra terapiformer, både psykodynamiska och familjeterapeutiska. Ansatserna är alltså olika internationellt inom olika terapiformer vilket kan vara tänkvärt, om nu strävan är att vid kursutveckling "integrera internationella perspektiv".

10. Att jämställdhets- och likabehandlingsperspektiv integreras i utbildningen

Det finns vid institutionen en rad styrdokument för att motverka kränkande särbehandling och diskriminering (handlingsplaner och riktlinjer) samt en kommitté - Kommittén för jämställdhet, likabehandling och mångfald (KJLM) – som ska verka för dessa frågor och som fungerar som en kontaktyta för studenterna. Könsfördelningen bland kursansvariga framgår inte av underlagen men inom ledningen för utbildningen (inriktningsansvariga samt studierektor) är tre av fyra män. Studenterna anser att jämställdhets- och likabehandlingsperspektiv inte har berörts så detaljerat. De hänför det till två saker, dels att de läser på termin 2 och att det sannolikt kommer mera senare, dels till att "kurslitteraturen är något äldre" vilket kan påverka hur mycket dessa frågor lyfts. En styrka är även ett väl inarbetat samarbete med Avdelningen för pedagogiskt stöd och det finns väl utarbetade rutiner för att anpassa studier utifrån olika behov i studentgruppen. Det lyfts även i självvärderingen att lokala lärandemål utvecklats rörande "intersektionella aspekter såsom genus, klass och etnicitet" samt exempel på hur det omsätts i lärandeaktiviteter ges. Hur detta sedan bryts ner till examinationer är dock mindre klart utifrån självvärderingen.

11. Att ämnesrelevanta perspektiv i hållbar utveckling främjas i utbildningen

I självvärderingen lyfts universitetets långsiktiga hållbarhetsstrategi för år 2019 - 2026 och referenser ges till Agenda 2030-målen. Det lyfts även kort hur utbildningen integrerar hållbarhet i undervisningen. Perspektivet i självvärderingen är primärt hur kan studenterna inhämta kunskaper rörande ämnet som de kan tillämpa i sin framtida yrkesroll snarare än att fokusera hur själva utbildningen kan bedrivas på ett hållbart sätt, vilket vi ser som positivt. Noterbart är dock att för övriga utvärderingskriterier specificerar självvärderingen "styrkor och utmaningar" men inte för denna punkt. Möjligen kan det tolkas som att kriteriet ses som mindre viktigt av ledningen för utbildningen.

De hållbarhetsaspekter som framgår tydligast av kursinnehåll är kopplade till social hållbarhet. Det är mycket rimligt, utifrån den ämnesrelevanta kopplingen, att den sociala dimensionen av hållbar ut-

veckling lyfts mer i utbildningen än övriga dimensioner. Det är samtidigt viktigt att studenterna får undervisning kring hur de tre dimensionerna av hållbar utveckling (ekonomisk, social och miljömässig) är integrerade och samspelar med varandra.

Ett förslag på utvecklingsområde skulle kunna vara att förtydliga vilka kompetenser kopplade till hållbar utveckling som utbildningen avser att arbeta med, samt på vilket sätt dessa kan integreras i utbildningen. Vid platsbesöket lyfter personalen exempelvis att utbildningen inte systematiskt arbetar med att lära ut digitala kompetenser avseende psykoterapeutiskt arbete. Vi uppfattar dock att utbildningen för diskussioner kring att utöka arbetet med digitala kompetenser. Detta arbete skulle på ett enkelt sätt gå att länka till hållbarhetsarbete. Digitala kompetenser lyfts ofta som en viktig aspekt utifrån att minska onödigt resande och för att ge jämlik vård i hela landet, vilket båda ligger i linje med Agenda 2030 – målen. Ett annat exempel som diskuteras under platsbesöket är att vidareutveckla arbetet med kompetenser kopplade till att minska ojämlikhet (mål 10 i Agenda 2030), exempelvis transkulturell kompetens.

Sammanfattande synpunkter och rekommendationer

Vårt övergripande intryck är att psykoterapeutprogrammet vid Lunds universitet håller god kvalitet och ledningen för utbildningen arbetar även aktivt med att kontinuerligt utveckla utbildningen. Programmet har en imponerande omfattning med 96 platser inom tre inriktningar med antagning vart tredje år. Därtill relativt högt söktryck samt god genomströmningshastighet. Utbildningen tillgodoser därmed i stor utsträckning samhällets behov av ett nytillskott av legitimerade psykoterapeuter. Utbildningen har en klar överrepresentation av kvinnliga sökande och antagna. Det är dock inget unikt för just detta psykoterapeutprogram utan vad som gäller på även övriga lärosäten i landet.

De saker vi särskilt vill lyfta fram som **styrkor** är följande:

- Visionär och verksamhetsnära institutions- och programledning.
- Engagerade lärare med ett tydligt fokus på progression.
- Ett gott samarbetsklimat mellan de tre psykoterapiinriktningarna som också har en samsyn kring att utbildningen ska ge både bredd och djup samt att kraven inte ska sänkas.
- Tre psykoterapiinriktningar som startar samtidigt och som möjliggör samundervisning inom en rad områden samt en möjlighet för studenten att få en god inblick i andra psykoterapiinriktningar än den egna.
- En ledning för utbildningen som har en god insikt om såväl utbildningens styrkor som svagheter. Ett citat från studierektor vid platsbesöket kan få illustrera det: ”Vi har en utbildning som är mer uppdaterad på golvet än i olika styrdokument” - en slutsats som vi helt håller med om. Ledningen försöker att hålla utbildningen uppdaterad men vi noterar att på schemanivå är det en betydligt mer modern utbildning än vad som framkommer i olika styrdokument. Exempelvis berättar studierektor vid platsbesöket att just de inslag vi efterlyser som alternativ till traditionell egenterapi redan förekommer i viss utsträckning inom KBT-inriktningen, vilket inte framgår av kursplanen.
- Tydlig akademisk tyngd och forskningsanknytning (med viss framtidsoro kopplat till familjeinriktningen).
- Studievägledare som får särskild koppling till utbildningen, det känns innovativt och möter upp en del av de problem som lyfts i studentinlagan.
- Utbildningen har i stort ett genomtänkt upplägg där mer komplexa färdigheter lärs ut under senare terminer och med mer avancerade examinationer termin för termin.

- Att en handledarutbildning i psykoterapi för legitimerade psykoterapeuter finns vid Institutionen där samarbeten finns med psykoterapeutprogrammet. Handledarutbildningen ges inom tre inriktningar (PDT, KBT, FAM) och tillgodoser därmed att en återväxt sker på handledarsidan som kommer psykoterapeutprogrammet till godo.
- Samtliga under platsbesöket har en prestigelös inställning och en stor villighet att förbättra utbildningen.

Samtidigt med dessa styrkor finns centrala utvecklingsområden som sakkunniggruppen särskilt vill lyfta fram. Till viss del är det områden som även lyfts i självvärderingen och av studenterna. När vi berör utvecklingsområdet ges även rekommendationer på åtgärder. Den ordning i vilken utvecklingsområdena berörs är inte rangordnade efter vikt och kan delvis överlappa. Ytterligare rekommendationer på åtgärder har getts löpande i tidigare text. Men dessa är de som vi ser som de mest centrala utvecklingsområdena att se över.

Kursutvärderingar

Vi uppfattar det som att det är relativt låg svarsfrekvens på kursutvärderingar. En rekommendation är att inleda varje kurs med vad tidigare studenter tyckt om kursen och vilka ändringar till denna kursomgång som synpunkterna föranlett. Detta så studenterna tydligare ser att de kan påverka med sina synpunkter.

Egenterapi

Problematiken med traditionell egenterapi har beskrivits utförligt i dokumentet under punkt 8. Vi rekommenderar att institutionen 1) för åtminstone KBT-inriktningen överväger alternativa lärandemetoder samt 2) tar kostnadsansvar för en meningsfull och adekvat variant av egenterapi om den inte ersätts av andra utbildningsinslag inom PDT- och FAM-inriktningen.

Studenternas olika nivåer av förkunskaper vid utbildningsstart

I självvärderingen tas upp att ”studenterna har väldigt olika [...] kompetenser” när de börjar utbildningen. Att då forma en utbildning som under inledande terminer passar alla kan vara svårt, den blir på för låg nivå för viss och på för hög nivå för andra. Möjliga åtgärder kan vara att göra noggrannare kontroller av kvaliteten på de grundläggande psykoterapiutbildningar som ses som behörighetsgivande samt erbjuda propedeutiska kurser för de studenter som på sin grundläggande utbildning har läst en annan inriktning än den som de studerar på inom psykoterapeutprogrammet. Andra vägar att lösa detta på kan vara att ge meritpoäng i urvalet till studenter som läst sin grundutbildning inom samma inriktning som de söker till på psykoterapeutprogrammet (Linköpings universitet). Eller ha som behörighetskrav att studenterna ska ha läst sin grundutbildning inom samma psykoterapitradition som den de söker till på psykoterapeutprogrammet (Uppsala universitet).

Utbildningsplan och kursplaner

I utvärderingskriterium 1 beskrivs våra synpunkter på nuvarande utbildningsplan samt kursplaner. Vi rekommenderar en genomgripande översyn av dokumenten.

- 1) Att målen för Psykoterapeutexamen i utbildningsplanen i betydligt större utsträckning bryts ner till mer konkreta lärandemål i kursplanerna som sedan i sin tur bryts ner till konkreta examinationsuppgifter.
- 2) Att en ny kursindelning upprättas med mindre kurser som avslutas varje termin (möjligen undantaget handledningen).

- 3) Att lärandemålen i kursplanerna i betydligt högre grad differentieras mellan de olika inriktningarna (KBT/FAM/PDT) för att bättre kunna spegla olikheter i teori och metod.
- 4) Att delkurser, om sådana finns, får egna lärandemål istället för att de är gemensamma för alla delkurser som idag.
- 5) Att progression blir tydligare beträffande lärandemål, t.ex. vad gäller handledningen är lärandemålen desamma under de inledande som de avslutande terminerna.

Kurslitteraturen

Kurslitteraturen är delvis föråldrad samt äldre upplagor av böcker anges. Det är även studenternas intryck. Vi rekommenderar att processer skapas för återkommande uppdateringar av kurslitteraturen samt att även studenterna får kunskap i hur de själva kan söka litteratur.

Vetenskapliga arbetet

Under punkt 1 i rapporten diskuteras det vetenskapliga arbetet och de farhågor vi ser med att ersätta empiriska studier med sammanställningar av forskningsrapporter. Vi rekommenderar att studenter i större utsträckning ges möjligheter att delta i större pågående forskningsprojekt där mindre avgränsade delar kan utgöra uppsatsarbeten för studenter.

Deltidstjänstgöringen med psykoanalytiska arbetsuppgifter

Denna punkt är möjligen mindre relaterad till utvärderingskriterierna. Men vi vill ändå ge våra synpunkter rörande deltidstjänstgöringen. Intyg över denna krävs vid antagningen till utbildningen, men ingen kontroll sker av att den sökande under utbildningen verkligen genomgår avsedd deltidstjänstgöring. I högskoleverkets rapport "Utvärdering av psykoanalytikutbildningar och enskilda utbildningsanordnare" (Rapport 2007:30 R) går att läsa följande:

"För att den kliniska bredden skall garanteras skall studenten under hela utbildningstiden ha psykoanalytiska arbetsuppgifter med möjlighet att utveckla sin psykoanalytiska profession genom att ingå i ett kliniskt sammanhang där det bland annat förekommer diagnostiska bedömningar och kliniska behandlingskonferenser. Studenten skall styrka detta genom intyg till utbildningsanordnaren, som har ansvar för att följa upp att detta gäller under hela utbildningstiden." (sid 46).

Mot bakgrund av ovan ser vi det som önskvärt att studenten efter varje termin får lämna in intyg över genomförd tjänstgöring samt att den blir en mer integrerad del av utbildningen än vad som tycks vara fallet idag. Exempelvis genom återkommande seminarier rörande erfarenheter inom ramen för tjänstgöringen samt att personal på arbetsplatsen (seniora kollegor, handledare, chefer) bjuds in till träffar med studenter och ledningen för utbildningen närvarande där olika frågor rörande den psykoanalytiska tjänstgöringen kan diskuteras. Exempelvis lyfts under platsbesöket, av företrädare för FAM-inriktningen, svårigheter för studenterna med att på arbetsplatsen kunna erhålla utrymme för att bedriva familjeterapi. Det är något som då skulle kunna diskuteras på sådana seminarier.

Vidare, deltidstjänstgöringen med psykoanalytiska arbetsuppgifter är ej knuten till någon kurs på utbildningen. Lärosätet kan då möjligen inte vägra en student ett examensbevis om kursfordringarna är uppfyllda även om deltidstjänstgöringen inte är genomförd. Vid vissa lärosäten är tjänstgöringen knuten till en kurs (vanligen handledningen) så en situation som beskrivs ovan kan undvikas.

Användningen av videoinspelade sessioner under handledningen

Det beskrivs i självvärderingen att utbildningsinsatser under våren 2022 har givits till handledare inom KBT-inriktningen i användningen av det nya skattningsinstrumentet (ACCS) som formativt återkopplingsinstrument. Även studenterna har fått undervisning om instrumentet. Vi ser detta som ett bra initiativ av utbildningen. Vid ett ledningsgruppsmöte (Protokoll: 1:2020) framför PDT-representanten på ledningsgruppens möte att: ”Många [*studenter, vårt förtydligande*] upplever att handledarna inte vet hur de ska jobba med de inspelade terapisesionerna.” Därför önskar studenterna ”Mer information om vad vi kan lära oss av filmerna”. Vi förstår det vid platsbesöket som att utbildningsinsatser nu genomförs för handledare inom PDT-inriktningen vilket är positivt. När det i självvärderingen beskrivs pågående arbetet inom PDT-inriktningen med att utveckla bedömningskriterier eller att hitta en lämplig befintlig följsamhetsskala avslutats ser vid det som centralt att det arbetet följs upp med utbildningsinsatser där samskattningar diskuteras och problematiseras. Vi är medvetna om svårigheten med att identifiera skalor för mer ”generisk” PDT. Möjligen kan det övervägas om skattningsskalor utvecklade för inriktningar inom PDT och som det ges undervisning på utbildningen inom kan användas (tex. affekt fokuserad psykodynamisk psykoterapi eller mentaliseringsbaserad terapi). Se punkt 1, sidan 4 för förslag på specifika skalor för såväl PDT- som FAM-inriktningen. Träning i samskattning är självklart även centralt inom FAM-inriktningen när en skala som anses lämplig identifierats.

Variation av examinationsformer

I självvärderingen beskrivs olika examinationsformer och vi kommenterar detta under punkt 1. Som påpekas i självvärderingen är det en styrka att flertalet examinationsformer ”kräver reflektion och analys”. Men även att när det är ”endast ett fåtal salstentor” det kan ses som ”en utmaning, då denna kunskapskontroll har sina fördelar såsom att viss innantill-kunskap som krävs för yrket kan uppvisas”. Vi delar även den uppfattningen och utifrån underlaget framkommer att inom KBT-inriktningen förekommer en salstenta (där kurslitteraturen kan användas) men på PDT- och FAM-inriktningen förekommer inga salstentor. För att återkoppla till George Millers hierarkiska pyramid (Miller, 1990) - med beskrivningar av olika kompetensnivåer och ur de examineras - betyder det att inga examinationer finns för nivå 1 (som visar att den studerade tagit till sig centrala kunskaper. Något som lämpligen examineras via salstentor. Vi rekommenderar att fler salstentor ingår på utbildningen för samtliga inriktningar och att hjälpmedel (kurslitteratur) inte ska ingå. Företrädesvis att de huvudsakligen ligger under de inledande terminerna. Att därmed examinationsformer finns inom alla nivåer av pyramiden vilket vi ser som önskvärt.

Vi rekommenderar även att examinationsformer på nivå 3 ingår mer systematiskt. Ett exempel skulle kunna vara att studenterna får demonstrera olika psykoterapeutiska färdigheter i standardiserade videobandade rollspel (Liness, m.fl., 2019).

Specialistutbildningen för psykologer

På ledningsgruppens möte (Protokoll: 1:2020) berättar yrkesrepresentanten ”att intresset för Psykoterapeutprogrammet hos psykologer är lågt, stort fokus på specialistordningen”. Antagningsstatistiken bekräftar det. Vid senaste antagningen (2021) utgjorde psykologer 6/32 (19 %) på KBT-inriktningen, 14/28 (50 %) på PDT-inriktningen samt 3/24 (13 %) på FAM-inriktningen. Totalt 23/84 (28 %). Detta är dock inget specifikt för psykoterapeutprogrammet i Lund, utan det har under många år på samtliga psykoterapeutprogram i landet varit en trend mot färre och färre psykologer som söker till utbildningen. Statliga lärosäten som Stockholms universitet, Uppsala universitet och Karolinska Institutet har, som en reaktion mot den utvecklingen, till Sveriges Psykologförbund ansökt om ackrediteringar av sina utbildningar för specialistordningen vilket beviljats. Psykologer som läser på dessa lärosäten får därmed även psykologförbundets specialistkompetens i psykologisk behandling/psykoterapi. Där-

till utfärdar universiteten även egna Specialistbevis i klinisk psykologi till psykologer om de inom programmets ram läser olika former av anpassade kurser, eller tillägg inom kurser, reserverade för psykologer (Uppsala universitet). Alternativt, läser Psykoterapeutprogram specifikt för psykologer (Umeå universitet, Stockholms universitet, Karolinska Institutet) där viss samläsning sker med ordinarie psykoterapeutprogram.

Det finns såväl för- som nackdelar med en sådan ackreditering. Vi vill dock rekommendera att även Lunds universitet gör en fördjupad analys av om det för lärosätet kan vara övervägande fördelar med att följa Uppsala/KI/SU:s exempel och ansöka om ackreditering och/eller införa egen Specialistutbildning för psykologer. Det kan även vara intressant att analysera varför antalet psykologer fortfarande är rätt hög på PDT-inriktningen men inte inom FAM- och KBT-inriktningen.

Lärares högskolepedagogiska kompetens

Utifrån underlaget framgår att enbart drygt 50 % av lärarlaget på utbildningen har adekvat högskolepedagogisk kompetens. Vi rekommenderar därför att lärare, som saknar pedagogisk kompetens, ges möjlighet till pedagogisk kompetensutveckling och att en plan upprättas för hur varje lärare ska ges förutsättningar till det. Det framgår inte av underlaget om några i lärarlaget är meriterade som Excellent lärare. Önskvärt vore att åtminstone en person i utbildningens lärarlag (kollegium) har den kompetensen.

Studenternas inflytande i samt engagemang för utbildningen

Som framgår av punkt 6 är engagemanget bland studenter för utbildningen inte så högt. Det är förklarligt av många skäl. De är yrkesaktiva vid sidan av studierna. Många av dem är kanske också i en fas i livet där studierna ska kombineras med småbarnsliv. Vi ser det dock ändå angeläget att ledningen för utbildningen reflekterar över möjliga åtgärder för att höja engagemanget för utbildningen bland studenterna. Med lågt engagemang följer även lågt inflytande på studierna.

Digital psykoterapi

Vi får bilden att utbildningen i endast obetydlig omfattning ger studenterna kunskap i psykoterapeutiskt arbete med digitala hjälpmedel. I synnerhet torde det kunna ges utökad utrymme inom KBT-inriktningen då det är den terapitradition som i störst utsträckning har tagit till sig arbetssättet. Svensk forskning är därtill världsledande inom området internetförmedlad KBT med behandlarstöd. Arbetssättet har god evidens och ges utrymme i ledande internationella handböcker i KBT (se t.ex. Andersson & Carlbring, 2021). En annan viktig aspekt rörande digitala kompetenser lyfts under punkt 11 (hållbar utveckling). Arbetssättet minskar onödigt resande och gör därmed vården mer jämlik i hela landet.

Utbildningens profil framgår ej i information om utbildningen

Av litteraturförteckningen samt information under platsbesöket framgår att KBT-inriktningen har en stark förankring i den s.k. Oxfordbaserade skolan av KBT men med rätt omfattande orienteringar om andra KBT-traditioner samt nya utvecklingslinjer inom fältet som t.ex. transdiagnostisk och processbaserad KBT. PDT-inriktningen har stor betoning på affektfokuserad psykodynamisk terapi men även omfattande inslag av mentaliseringsbaserad terapi m.m. FAM-inriktningen betonar system-teoretiska ansatser men har även undervisning om en rad andra ansatser inom familjeterapi. Vi kan dock inte finna någon tydlig beskrivning av detta på hemsidan eller i allmän information om utbildningen. Den typen av information vore en bra ”konsumentupplysning” för presumtiva sökande till utbildningen.

Referenser

- Andersson, G. & Carlbring, C. (2021). Cognitive behavioral therapy delivered using the internet. I A. Wenzel (Red.), *Handbook of cognitive behavioral therapy* (volume 2). Washington, DC: American Psychological Association.
- Barlow, I. & Brown, R.J. (2020). A systematic review of measures of therapist competence in psychodynamic, interpersonal, and/or relational models. *Psychology and Psychotherapy: Research and Practice*, 93, 408-427.
- Bennett-Levy, J., McManus, F., Westling, B.E. & Fennell, M. (2009). Acquiring and refining CBT skills and competencies: Which training methods are perceived to be most effective? *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 37, 571-583.
- Butler, C., Sheils, E., Lask, J., m.fl. (2020). Measuring competence in systemic practice: Development of the systemic family practice – systemic competence scale. *Journal of Family Therapy*, 42, 79-99.
- Cook-Sather, A., Bovill, C. & Felten, P. (2014). *Engaging students as partners in teaching and learning: A guide for faculty*. San Fransisco, CA: Jossey-Bass.
- Karterud, S., Pedersen, G., Engen, M., m.fl. (2013). The MBT adherence and competence scale (MBT-ACS). *Psychotherapy Research*, 23, 705-717.
- Liness, S., Beale, S., Lea, S. Byrne, S, Hirsch, C.R. & Clark, D.M. (2019). Evaluating CBT clinical competence with standardized role plays and patient therapy sessions. *Cognitive Therapy and Research*, 43, 959-970.
- Miller, G.E. (1990). The assessment of clinical skills/competence/ performance. *Academic Medicine*, 65, 63 – 67.
- Muse, K. & McManus, F. (2013). A systematic review of methods for assessing competence in cognitive-behavioural therapy. *Clinical Psychology Review*, 33, 484-499.
- Muse, K., McManus, F., Rakovshik, S., & Thwaites, R. (2017). Development and psychometric evaluation of the Assessment of Core CBT Skills (ACCS): An observation-based tool for assessing cognitive behavioral therapy competence. *Psychological Assessment*, 29, 542–555.
- Rayson, K. Waddington, L. & Hare, D.J. (2022). The quality of research exploring in-session measures of CBT competence: A systematic review. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 50, 40–56.

Bilaga: Program för platsbesök

<u>Tid</u>	<u>Medverkande</u>
08.30-09.30	Institutionsledning (prefekt Sofia Bunke, studierektor Jens Knutsson)
09.45-11.15	Lärrarrepresentanter
11.30-12.30	Studenter (samhällsvetenskapliga kåren har utsett två representanter) (Inga studenter dök upp till denna punkt som därför utgick)
12.30-13.30	Gemensam lunch
13.30-14.30	Programledning (kursledare, studierektor, studievägledning/administration)
14.30-15.00	Visning av lärmiljö och undervisningslokaler (Punkten utgick då det bedömdes viktigare att få mer tid till punkten innan denna)
15.00-16.00	Sakkunniggruppen arbetar enskilt
16.00-16.30	Återföring till institutionsledning/motsvarande